

*Avrupa Konseyi'nin İngilizce olarak yayınladığı bu metni Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Derneği olarak sizin için Türkçeleştirdik.¹ Orijinaline [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

İstanbul Sözleşmesi ve CEDAW Çerçevesi:

Kadına yönelik şiddeti önleme ve kadına yönelik şiddetle mücadele önlemlerinin karşılaştırılması²

Mayıs 2011'de İstanbul'da imzaya açılan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) bu alanda hukuken bağlayıcı olan ilk belgedir. Sözleşme aynı zamanda, bu türden ciddi insan hakları ihlaliyle mücadele etmek amacıyla bugüne kadar yazılmış en geniş kapsamlı uluslararası anlaşmadır. Sözleşme bu tür şiddete sıfır toleransı hedeflemektedir ve Avrupa'yı ve başka ülkeleri daha güvenli bir yer haline getirmek için atılmış büyük bir adımdır. İstanbul Sözleşmesi'ni kabul eden ülkeler, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddeti etkin bir şekilde önlemek ve bunlarla mücadele etmek için gerekli mevzuat değişikliklerini yapmak, pratik önlemler almak ve kaynak ayırmakla yükümlüdür.

İstanbul Sözleşmesi, uluslararası düzeyde kabul görmüş standartlar, içtihatlar ve gelişmelerin yanı sıra ulusal düzeyde en iyi uygulamaları belirleyerek bunlara daha fazla ağırlık verilmesini ve bunların daha kapsamlı şekillerde uygulanmasını sağlamaktadır. Özellikle Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) önlemleri ve CEDAW Komitesi tarafından geliştirilen içtihat çerçevesinden yola çıkan İstanbul Sözleşmesi, kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet eşitliğine yatırım yapılmaksızın ortadan kaldırılamayacağı ve yalnızca gerçek toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve tutumlarındaki değişikliğin bu türden şiddeti gerçek anlamda önleyebileceği fikrine dayanmaktadır.

Aşağıdaki tablolar, İstanbul Sözleşmesi'nin CEDAW çerçevesini oluşturan üç kaynak üzerine inşa edildiğini açıklamalarıyla sunmaktadır: Sözleşme, Genel Tavsiye Kararları ve İchtihat. Tablolar ayrıca İstanbul Sözleşmesi'ndeki kadına yönelik şiddeti önlemeye ve kadına yönelik şiddete müdahaleye dair yasal açıdan bağlayıcı yükümlülüklerle ilişkin daha ayrıntılı bir katalog oluşturmakta ve bu yolla bahsi geçen kaynakların ne şekillerde tamamlandığını da göstermektedir. Ancak tablolar, İstanbul Sözleşmesi kapsamında getirilen kapsamlı yükümlülükler listesinin ayrıntılı bir açıklamasını içermez. Sözleşmede yer alan hükümler hakkında ayrıntılı bilgi için www.coe.int/conventionviolence adresini ziyaret edin, Açıklayıcı Rapor'a müracaat edin ya da conventionviolence@coe.int ile iletişime geçin.

¹ Gayriresmi çeviridir.

² Avrupa Konseyi Sekreterliği tarafından yalnızca referans amacıyla hazırlanan çalışma belgesidir.

CEDAW

İstanbul Sözleşmesi

Amaç

- Kadınlara ve kız çocuklarına odaklanan toplumsal cinsiyet temelli insan hakları sözleşmesidir.
- **Kadınlara yönelik ayrımcılığı** önlemek ve bunlarla mücadele etmek için uluslararası standartlar belirleyen yasal olarak bağlayıcı temel bir uluslararası belgedir.
- Kadınların kamusal ve özel alanlara eşit bir şekilde katılımını sınırlandıran ya da sınırlandırma amacı güden **kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın önlenmesini amaçlar** (Madde 1).

- Kadın ve kız çocuklarına odaklanan toplumsal cinsiyet temelli insan hakları sözleşmesidir.
- **Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddeti önlemek** ve bunlarla mücadele etmek için standartları belirleyen Avrupa çapında yasal olarak bağlayıcı ilk belgedir. Ayrıca sözleşme kadınlar ve erkekler arasında daha fazla eşitlik olmasını teşvik etmek için bir araç görevi görür.
- Sözleşme **bir dizi hedeflenen amaç** belirleyerek kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin olmadığı bir Avrupa yaratmayı amaçlar (Madde 1).
 - a) Kadınların korunması ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kovuşturulması ve ortadan kaldırılması;
 - b) Kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak, somut cinsiyet eşitliğini desteklemek ve kadınları güçlendirmek;
 - c) Şiddete maruz kalmış kişileri korumak ve o kişilere yardımcı olmak için kapsamlı bir çerçeve tasarlamak;
 - d) Bu alanda uluslararası iş birliğini teşvik etmek;
 - e) İlgili tüm aktörlerin iş birliği için bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesini sağlamak.

Kapsam

- Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya diğer herhangi bir alanda **kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı** kapsamına alır.
- **Kadına yönelik şiddet ve/veya ev içi şiddetle ilgili özel bir hüküm içermemektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine neden olan ve kadına yönelik şiddet kabul edilebilir kılan toplumsal cinsiyet temelli stereotipler, uygulamalar ve yasalarla mücadele ederek şiddet dolaylı yoldan ele alır.** CEDAW Komitesi, yorum yoluyla, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet sözleşmeye bir ayrımcılık biçimi olarak dahil etmiştir. (Bkz. 19 No'lu Genel Tavsiye Kararı)

- **Ev içi şiddet de dahil olmak üzere kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddet** kapsamına alır (Madde 2(1)), ancak **Sözleşme hükümlerinin erkek, yaşlı ve çocuk ev içi şiddet mağdurlarına ne ölçüde uygulamayı seçeceğini** Taraf Devlete bırakmaktadır (Madde 2(2)).
- Uygulama kapsamının bu şekilde genişletilmesi, sözleşmenin toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bir biçimi olarak kadına yönelik şiddete odaklanmasını engellemez.

Uygulanabilirlik

- CEDAW, sözleşmede açıkça belirtilmemesine rağmen, insan hakları belgelerinin uygulanabilirliğine ilişkin genel anlayış doğrultusunda, **barış zamanlarında ve silahlı çatışma durumlarında uygulanabilir**. Sözleşme BM'nin tüm üye ülkelerine açıktır.

- “**Bu Sözleşme[nin], barış zamanlarından ve silahlı çatışma durumlarında geçerli**” olacağı açıkça belirtilmiştir (Madde 2(2)). İstanbul Sözleşmesi AB üyesi olmayan devletlere de açıktır (Madde 76).

Tanımlar

- **Kadınlara yönelik ayrımcılığın tanımına** yer verir (Madde 1):
- **Şu kavramlara dair tanımlara yer vermez:**
 - Toplumsal cinsiyet
 - Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet
 - Ev içi şiddet de dahil olmak üzere kadına yönelik şiddet
- **Zorla evlendirme tanımına yer vermez ama zorla evlendirmeyi Madde 16'da ele alır.**

- Şu tanımlara yer verir (Madde 3):
 - a) Kadına yönelik şiddet
 - b) Ev içi şiddet
 - c) Toplumsal cinsiyet
 - d) Kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet
- Sözleşme **kadına yönelik şiddetin aşağıdaki biçimlerini tanımlar:**
 - Psikolojik şiddet (Madde 33)
 - Israrlı takip (Madde 34)
 - Fiziksel şiddet (Madde 35)
 - Tecavüz de dahil olmak üzere cinsel şiddet (Madde 36)
 - Zorla evlendirme (Madde 37)
 - Kadın sünneti (Madde 38)
 - Kürtaja ve kısırlaştırmaya zorlama (Madde 39)
 - Cinsel taciz (Madde 40)

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Ayrımcılık

- **Kadınlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmayı ve kadın ile erkek arasında fiili eşitliği sağlamayı taahhüt eder.** CEDAW Komitesi, sonuç yorumlarında kadına yönelik şiddete bu bağlamda değinmektedir.
- **CEDAW kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı kınar** (Madde 2) ve taraf devletlerin her türlü ayrımcılığı kınaması için bir dizi önlem almasını şart koşar:
 - a) Kadın erkek eşitliği ilkesini ülke anayasalarında ve ilgili kanunlarda somut bir hale getirmek ve pratikte uygulanabilmesini sağlamak;
 - b) Uygun görülen durumlarda yaptırımlar uygulamak da dahil olmak üzere kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı yasaklamak;

- **Kadın erkek eşitliği sağlanmaksızın ortadan kaldırması imkansız olan kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmayı taahhüt eder.** Bu bağlamda, sözleşme kadın erkek arasındaki fiili eşitliği sağlamak için önlemler alınmasını gerektirmektedir.
- **Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı kınar** (Madde 4(2)) ve aşağıdaki tedbirlerin alınmasını şart koşar:
 - Kadın erkek eşitliği ilkesini anayasaya ya da ilgili mevzuatlara dahil etmek ve bu ilkenin pratikte uygulanabilmesini sağlamak;
 - Uygun durumlarda cezai yaptırım uygulamak da dahil olmak üzere kadınlara karşı ayrımcılığı yasaklamak;

c) Kadınlara karşı ayrımcılığa varan tüm ulusal ceza hükümlerini yürürlükten kaldırmak.

- Madde 4(1), kadın erkek eşitliğini fiilen sağlamak için taraf devletlerce alınmış **geçici özel önlemlerin** ayrımcılık olarak değerlendirilemeyeceğini belirtir.
- Madde 5(a), taraf devletlerin, “her iki cinsiyetten birinin aşağılığı ya da üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış toplumsal rollerine dayalı önyargıların, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların ortadan kaldırılmasını” sağlamak amacıyla “kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirmesini” gerekli kılmaktadır. Bu haliyle yükümlülüğün amacı ataerkil tutum ve kalıp yargıları değiştirerek zihniyet dönüşümü sağlamaktır.
- Madde 10(c), taraf devletlerin **her düzeydeki eğitim materyallerinde kadın ve erkeğin rollerine dayalı kalıp yargıları ortadan kaldırmasını** gerekli kılar.

- Kadınlara karşı ayrımcılığa varan tüm yasa ve uygulamaları yürürlükten kaldırmak.

- Madde 4(4), kadınları toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten korumak ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önlemek için gerekli olan **özel tedbirlerin** ayrımcılık olarak değerlendirilemeyeceğini belirtir.
- Madde 4(3), taraf devletlerin, sözleşme hükümlerini herhangi bir temele dayalı olarak ayrımcılık (toplumsal cinsiyet, dil, ırk, renk, cinsel yönelim, vs.) yapılmaksızın uygulanmasını temin etmelerini gerektirir.
- **Sözleşme tutum ve uygulamalarda değişiklik yapılmasını teşvik ederek kadına yönelik şiddeti önlemeye çalışır** (Bölüm 3 - Önleme):
 - Madde 12(1), taraf devletlerin, “kadınların daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesine veya kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rollerine dayalı önyargıların, törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların kökünün kazınması amacıyla kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesine yardımcı olacak tedbirleri almasını” gerekli kılar.
 - Madde 12(4) **özellikle erkekler ve erkek çocuklar** başta olmak üzere, toplumun tüm bireylerinin bu sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet olayının önlenmesine aktif biçimde katkıda bulunmasını teşvik etmeye yönelik gerekli tedbirler alınmasını gerekli kılar.
- Sözleşme, **kadınlara yönelik şiddetin temel nedenlerinin ele alınması için bireyler ve kurumlar düzeyinde tutumları değiştirmeyi ve kalıp yargıları ortadan kaldırmayı amaçlayan özel hükümler ekleyerek**, bir adım daha ileri gider. Örneğin,
 - Düzenli olarak farkındalık artırma kampanyalarının yürütülmesi (Madde 13);
 - Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kişiler arası ilişkilerde şiddet içermeyen çatışma çözümü gibi konuları tüm eğitim seviyelerinin müfredatına dahil etmek için gerekli adımların atılması (Madde 14);
 - Toplumsal cinsiyet temelli şiddete maruz kalmış kişilerle yakın temas halinde olan

	<p>meslek gruplarının eğitilmesi (Madde 15) ve bu grupların toplumsal cinsiyete dayalı bir şiddet anlayışı benimsemelerini sağlamak (Madde 49(2));</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toplumsal cinsiyet klişelerini ortadan kaldırmaya ve karşılıklı saygıyı geliştirme süreçlerine medya ve özel sektörün dahil edilmesi (Madde 17); - Kültür, gelenek veya sözde “namus”un sözleşme kapsamındaki şiddet biçimlerinin gerekçesi olarak görülmemesini sağlamak (Madde 12[5] ve Madde 42). <ul style="list-style-type: none"> ● Uygulamada alınan önlemlerin oluşturulmasında ve değerlendirilmesinde toplumsal cinsiyet perspektifinin uygulanmasını gerektiren ilk sözleşmedir (Madde 6). Madde 6 ayrıca kadın ve erkek arasındaki eşitlik politikalarını teşvik etmeyi gerektirir.
--	---

Aşağıda verilen iki tablo, (bağlayıcı olmayan) CEDAW Komitesi ve (hukuken bağlayıcı) İstanbul Sözleşmesi tarafından geliştirilen tavsiye kararlarının içerik ve kapsamı arasındaki benzerlik ve farklılıkları göstermektedir. Bu çalışmanın amacı, İstanbul Sözleşmesi'nin CEDAW Komitesi tarafından kaleme alınan 19 ve 25 No'lu Genel Tavsiye Kararlarında geliştirilen ölçüt ve kavramlara ne ölçüde dayandığını ve bunları nasıl kanunlaştırdığını göstermektedir.

19 No'lu Genel Tavsiye Kararı	İstanbul Sözleşmesi
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;">Tanımlar</div>	
<ul style="list-style-type: none"> ● Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet: kadınlara karşı ayrımcılığın bir türü (Paragraf 1). ● Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet: “<u>kadına kadın olduğu için yöneltilen veya kadınları orantısız bir biçimde etkileyen cinsiyete dayalı şiddeti kapsar. Bu fiziksel, zihinsel ve cinsel zarar ve acı çektiren eylemleri, bu tür eylemlerle tehdit etmeyi ve diğer özgürlüklerin kısıtlanmasını içermektedir.</u> Cinsiyete dayalı şiddet, açıkça şiddetten söz etmediğine bakılmaksızın sözleşmenin özel hükümlerini ihlal edebilir” (Paragraf 6). 	<ul style="list-style-type: none"> ● Kadına yönelik şiddet: kadınlara karşı bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık türüdür (Madde 3(a)). ● Kadına yönelik şiddet: “ister kamu ister özel yaşamda meydana gelsin, <u>söz konusu eylemlerde bulunma tehdidi, zorlama ve özgürlüğü rastgele bir biçimde kısıtlanması da dahil olmak üzere, kadınlara yönelik fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi</u> sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri” (Madde 3(a)).

	<ul style="list-style-type: none">● Kadına yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet: “<u>bir kadına karşı, kadın olduğu için yöneltilen veya kadınları orantısız bir biçimde etkileyen şiddet.</u>” (Madde 3(d)).● Kadına yönelik şiddetin tanımı, “ekonomik zararı” da dahil ederek genişletilmiştir ve bu tür bir şiddeti insan hakları ihlali olarak açıkça ortaya koymuştur.
--	--

19 No’lu Genel Tavsiye Kararı	İstanbul Sözleşmesi
Özen Yükümlülüğü	
<ul style="list-style-type: none">● Özen yükümlülüğü ilkesini getirir: kamu otoriteleri ve devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen toplumsal cinsiyete dayalı şiddet biçimlerinin tümünün üstesinden gelmek için uygun ve etkili tedbirlerin alınması.● CEDAW’ın <u>kamu otoritelerince gerçekleştirilen şiddeti de kapsamına dahil ettiğini</u> belirtmektedir. “Bu tip şiddet eylemleri anlaşma ihlaline ek olarak, devletin uluslararası insan hakları hukuku ve diğer sözleşmeler kapsamındaki yükümlülüklerini de ihlal edebilir.” (Paragraf 8).● “Uluslararası hukuk ve belirli insan hakları sözleşmeleri uyarınca, <u>taraf devletlerin, hak ihlallerini önlemek veya şiddet eylemlerini soruşturmak, cezalandırmak ve gerektiğinde tazmin etmek üzere özen yükümlülüğü ilkesine uymadıkları takdirde özel kişiler tarafından gerçekleştirilmiş şiddet eylemlerinden de sorumlu olabileceklerini</u>” belirtmektedir.	<ul style="list-style-type: none">● Özen yükümlülüğü ilkesini getirir: kamu otoriteleri ve devlet dışı aktörler tarafından uygulanan kadına yönelik şiddete karşı devlet sorumluluğu.● Madde 5, taraf devletlerin aşağıdaki yükümlülükleri yerine getirmesini gerekli kılar:<ul style="list-style-type: none">- “<u>kadınlara karşı herhangi bir şiddet eylemine girişmekten imtina etmek</u> ve devlet yetkililerinin, görevlilerin, organlarının, kurumlarının ve <u>devlet adına hareket eden diğer tüm aktörlerin</u> bu yükümlülüğe uygun biçimde hareket etmelerini temin etmek” (Paragraf 1);- “<u>devlet dışı aktörlerce gerçekleştirilen ve bu sözleşmenin kapsamı dahilindeki şiddet eylemlerinin önlenmesi, soruşturulması, cezalandırılması ve bu eylemlerden doğacak zararların tazmin edilmesi konusunda azami dikkat ve özenin sarf edilmesi için gerekli yasal ve diğer tedbirleri almak</u>” (Paragraf 2).

Şiddetle kalıplaşmış tutum ve roller arasındaki bağlantıyı kurmak

- 19 No’lu Tavsiye Kararı (Paragraf 11) **toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ile “kadınların erkeklere göre ikinci sınıf ya da kalıplaşmış rollere sahip olduğu gözüyle bakan geleneksel düşünce tarzı” arasındaki bağlantıyı kabul eder.** Bu tür önyargıların toplumsal cinsiyete dayalı şiddet için bir gerekçe olabileceğini ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin kadınların siyasal yaşamda, eğitimde ve istihdamda ikincil rollerde kalmasına katkıda bulunduğunu kabul eder. Paragraf 12, “kadınların birey olmaktan çok cinsel nesne olarak görülmelerine ve diğer ticari sömürülere maruz kalmaları” ile toplumsal cinsiyete dayalı şiddet arasındaki bağlantıyı kurar.

- **Kadına yönelik şiddetin, toplumsal cinsiyete dayalı bir şiddet biçimi olarak yapısal bir sorun olduğunu** ve “kadınların erkeklere nazaran daha ast bir konuma zorlandıkları en önemli sosyal mekanizmalardan biri” olduğunu kabul eder (Giriş). Bu nedenle İstanbul Sözleşmesi’nin aldığı önlemler, eşitliğe daha fazla yatırım yapılmadığı takdirde kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılamayacağı fikrine dayanmaktadır.

19 No’lu Genel Tavsiye Kararı

İstanbul Sözleşmesi

Ele alınan şiddet biçimleri

- Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle ilgilenir ancak **bu terimin kapsamına giren farklı şiddet eylemlerinin ayrıntılı bir tanımını yapmaz.**
- **Şu kavramlara atıfta bulunur: ev içi şiddet ve istismar, zorla evlendirme, çeyiz cinayetleri, asit saldırıları, kadın sünneti, kadın kaçakçılığı ve cinsel sömürü, cinsel saldırı, tecavüz, ensest, cinsel taciz, kürtaja ve kısırlaştırmaya zorlama, dayak ve zor kullanma.**
- Aile içi şiddeti kadınlara yönelik şiddetin en gizli biçimlerinden biri olarak tanımlar (Paragraf 23). Ancak odak noktası aile ilişkileri içindeki şiddet ve şiddet içeren ilişkiler içinde olan kadınlardır, bu yüzden bu tür şiddetin meydana gelebileceği bağlamı kısıtlamaktadır.
- **Cinsel şiddetin bir tanımını yapar** (Paragraf 18), ancak bunu işyerinde meydana gelen eylemlerle sınırlamaktadır.
- **Tıpkı fuhuş gibi** (Paragraf 15), **kadın ticaretinin, cinsel sömürünün, seks turizminin, ev içi emeğin, anlaşmalı evliliklerin kadınları bilhassa şiddet ve**

- Ev içi şiddet de dahil olmak üzere, kadına yönelik tüm şiddet biçimlerini kapsar.
- **Kadın yönelik şiddet kapsamına giren bir dizi şiddet eylemini açıkça tanımlar: psikolojik şiddet (Madde 33), ısrarlı takip (Madde 34), fiziksel şiddet (Madde 35), tecavüz dahil cinsel şiddet (Madde 36), zorla evlendirme (Madde 37), kadın sünneti (Madde 38), kürtaja ya da kısırlaştırmaya zorlama (Madde 39), cinsel taciz (Madde 40) ve bu tür tüm eylemlere teşebbüs veya yardım ve yataklık (Madde 41).** Sözde “namus” adına işlenen şiddet suçlarını tanımlanmasa da bu eylemler Madde 42 kapsamında ele alınmaktadır.
- **Ev içi şiddeti, eylemi gerçekleştiren mağdurla aynı ikametgahı paylaşmakta olmasına veya daha önce paylaşmış olmasına bakılmaksızın, aile içinde veya aile biriminde veya mevcut ya da daha önceki eşler veya birlikte yaşayan bireyler arasında meydana gelen fiziksel, cinsel,**

istismar (Paragraf 14) **riskine maruz bıraktığını** kabul eder. “Kadın ticareti ve cinsel sömürünün ortadan kaldırılması için özel önleyici ve cezai tedbirlere” başvurulmasını tavsiye eder (Paragraf 24(g)).

psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri olarak tanımlar (Madde 3(b)) ve ele alır.

- Artık ilişkide bulunulmayan kişileri de kapsamına aldığı için aile içi şiddetten daha geniş kapsamlıdır;
- Biyolojik bağlara bakılmaksızın, yakın partner şiddetini ve nesiller arası şiddeti kapsamına alır;
- Kadınların ev içi şiddetten orantısız bir şekilde etkilendiğini kabul etmekle birlikte, her iki cinsiyetten de mağdurları ve failleri kapsayan cinsiyetten bağımsız bir tanımdır.
- İş yerinin sınırlarını aşan daha geniş bir cinsel taciz tanımı önerir (Madde 40). Bu açıdan İstanbul Sözleşmesi, bu tür davranışların örgün ve gayri resmi eğitim ortamlarında veya, örneğin, dinlenme ve eğlence alanlarında da gerçekleşebileceğini kabul eder.
- **İnsan ticareti ve cinsel sömürü** konularını ayrıntılı bir şekilde ele almamakla birlikte, bu tür durumlarda kadınların ve kız çocuklarının karşılaşabileceği şiddet biçimlerinin hepsini olmasa da çoğunu kapsar. Bu konu, Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi ve Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi’nde ele alınmaktadır.

19 No’lu Genel Tavsiye Kararı

İstanbul Sözleşmesi

Kırılgan kadın grupları

- **Yoksul ve işsiz kadınların, fahişelerin ve kırsal alanlarda yaşayan kadınların ve kız çocukların daha yüksek şiddet riski altında olduğunu kabul eder.** 19 No’lu Tavsiye Kararı, özellikle taraf devletlere, hizmetlerin kırsal kesimdeki kadınlar için de erişilebilir olmasını ve dışlanmış toplulukların özel hizmetlere erişiminin sağlanmasını tavsiye eder (Paragraf 14(o)).

- Yaş, ırk, din, sosyal köken, göçmenlik statüsü, toplumsal cinsiyet kimlik veya cinsel yönelimleri ve benzerine bakılmaksızın **tüm kadın ve kız çocuklarını** kapsar (Madde 4(3)).
- Sözleşme, taraf devletlerin önleyici, koruyucu ve destekleyici tedbirlerinin, **belirli koşullar nedeniyle savunmasız hale getirilen kişilerin özel ihtiyaçlarını dikkate almasını ve tüm mağdurların insan haklarını ve güvenliğini** merkeze almayı temin etmesini mecbur kılar (Madde 12(3) ve Madde 18 (3)). Bahsi geçen kişilerin ağır şiddet riski altında olabileceğini kabul eder ve şu grupları kapsar: hamile kadınlar, engelliler, kırsal alanlarda yaşayan

	<p>kadınlar, madde bağımlıları, HIV/AIDS ile yaşayan kişiler, fahişeler, göçmenler, mülteciler, vs.</p> <ul style="list-style-type: none">• Devletlerin cinsel şiddete maruz kalmış kişilere özel destek hizmetleri sağlamasını (Madde 25) ve koruma ve destek hizmetleri sunarken çocuk tanıkların ihtiyaçlarının dikkate alınmasını gerektirir (Madde 26).• Sözleşme mülteci ve göçmen kadınların ihtiyaçlarını da dikkate alır (7. Bölüm): taraf devletlerin, mülteci ve göçmen kadınların ikamet durumlarının normalleşmesini sağlamasını (Madde 59), toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti sığınma nedeni olarak tanınmasını (Madde 60) ve geri göndermeme ilkesine riayet etmesini gerektirir (Madde 61).
--	--

Ele alınan özel önlemler

<ul style="list-style-type: none">• Paragraf 24, CEDAW kapsamında toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele etmek için taraf devletlere bir dizi (hukuken bağlayıcı olmayan) tavsiye sunar:<ol style="list-style-type: none">a) Taraf devletler, kamu otoriteleri ya da özel kişiler tarafından uygulandığına bakılmaksızın, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin tüm biçimlerinin üstesinden gelmek için uygun ve etkin tedbirler almalıdır;c) ilgili istatistikler toplanmalı ve araştırma teşvik edilmelidir;d) medyanın kadınlara saygı göstermesi ve saygı gösterilmesini teşvik etmesi için etkin tedbirler alınmalıdır;b) toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı yasaların yeterli ve etkin koruma sağlamasını temin etmek; toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalmış kişilere uygun koruyucu ve destek hizmetleri (sığınaklar, rehabilitasyon, danışmanlık ve eğitim personel (k)) sağlamak ve bunların kırsal kesimdeki kadınlar ve dışlanmış topluluklar için de erişilebilir olmasını sağlamak (o); yargı, kolluk görevlileri ve diğer kamu görevlilerinin toplumsal cinsiyete duyarlı bir eğitim almalarını sağlamak.r) ve t) aile içi şiddetin ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin ortadan kaldırılması ve bunlara karşı koruma sağlamak için şu önlemleri alır:	<ul style="list-style-type: none">• İstanbul Sözleşmesi'nin önerdiği tüm (hukuken bağlayıcı) özel önlemler, bütüncül bir müdahale sunar ve dört alanda gruplandırılabilir: önleme, koruma ve destek, kovuşturma ve bütüncül politikalar, veri toplama.• Sözleşme, taraf devletlerin devlet kurumları, yargı, polis, sosyal hizmetler ve STK'ların yanı sıra ulusal, bölgesel ve yerel meclisleri ve yetkilileri içeren etkin, kapsamlı ve koordineli politikalar uygulamalarını (Madde 7 ve 18(2)); STK'lar tarafından yürütülen çalışmalar da dahil olmak üzere yeterli mali kaynak ve insan kaynağı sağmalarını (Madde 8) ve ulusal veya buna benzer koordinasyon birimleri kurmasını gerektirir (Madde 10).• Madde 11, taraf devletlerin hem idari veri hem de yaygınlık verisi türünden ayrıştırılmış istatistik verileri düzenli olarak toplamasını, kadına yönelik şiddet alanındaki araştırmaları desteklemesini ve nüfusa-dayalı düzenli anket çalışmaları yürütmesini gerektirir.• Madde 17 taraf devletleri, özel sektör ve medya ile ortaklık kurmaya ve bu kurumları politikaların hazırlanmasına ve uygulanmasına katılmaya teşvik etmesini talep eder. Ayrıca medya ve özel sektörün kadınlara yönelik şiddeti önlemek ve kadınların onuruna saygıyı arttırmak için özdenetim standartları belirlemeye teşvik eder. Taraf devletler ayrıca bilgi ve iletişim ortamını ele almak için özel
---	---

cezai yaptırımlar, sivil çözümler ve tazminat (aynı zamanda **etkili şikayet prosedürleri (i)**); **“namus” savunmasını kaldıracak** yasal düzenleme; **aile içi şiddet failleri için rehabilitasyon programları; kamuoyu bilgilendirme kampanyaları ve eğitim programları** dahil önleyici tedbirler (f).

sektörler, çocuklar, ebeveynler ve eğitimciler ile iş birliği içinde geliştirmelidir.

- İstanbul Sözleşmesi kadınları kadına yönelik şiddetten korumak, şiddete maruz kalanları desteklemek ve şiddet faillerini kovuşturmak için **kapsamlı bir yükümlülükler listesi** hazırlamıştır. Bu liste aşağıdaki yükümlülükleri içerir:
 - Kadınlara yönelik şiddetin farklı biçimleri için **cezai yaptırımlar getirilmesi** (Madde 33-41 ayrıca bkz. “kapsanan belirli şiddet biçimler”) ve bu tür şiddet eylemlerinin **etkin, orantılı ve caydırıcı yaptırımlarla** karşılanmasının sağlanması (Madde 45);
 - **Şiddete anında müdahale** (Madde 50), **risk değerlendirmesi** ve yönetimi (Madde 51);
 - Acil durumlarda **uzaklaştırma emirleri** (Madde 52) ve **engelleme ve koruma emirleri** (Madde 53) getirilmesi;
 - Şiddete maruz kalmış kişilerin **yeterli hukuki yollara başvurmasının** sağlanması (Madde 29) ve bu kişilerin **tazminat talep etme hakkına** sahip olmalarının temini (Madde 30);
 - Şiddete maruz kalmış kişilere **yeterli bilgi verilmesinin** sağlanması (Madde 19);
 - Yeterli sayıda ve uygun coğrafi dağılıma göre erişilebilir **sığınakların** kurulması (Madde 23);
 - Ülke çapında ücretsiz 7/24 **yardım hatlarının** kurulması;
 - Uzman destek hizmetlerinin kurulması (Madde 22) ve ayrıca kolay erişilebilir **tecavüz kriz merkezlerinin ve cinsel şiddet sevk merkezlerinin** kurulması (Madde 25);
 - **Farkındalık artırma** kampanyalarının düzenlenmesi (Madde 13), uygun **eğitim malzemelerinin** oluşturulması (Madde 14), ilgili uzmanların eğitilmesi (Madde 15) ve ev içi şiddet failleri ve cinsel suçlular için **tedavi programlarının** hazırlanması (Madde 16).

25 No'lu Genel Tavsiye Kararı

İstanbul Sözleşmesi

Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık türlerini sona erdirmek

- İlk yükümlülüğü şöyle belirlemiştir: Taraf devletlerin yasalarında **doğrudan ya da dolaylı ayrımcılığın** bulunmamasını ve kadınların kamusal ve özel alanlarda ayrımcılığa karşı korunmasını sağlamak (Paragraf 7).

- İstanbul Sözleşmesi'nin 1. Maddesi, sözleşmenin amaçları arasında şunları sıralar: **“kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak”**; **“kadınların güçlendirilmesi de dahil olmak üzere kadın ve erkek arasında önemli ölçüde eşitliği yaygınlaştırmak”**. Ayrıca, sözleşmede kadına yönelik şiddeti önlemeye ve bunlarla mücadele etmeye yönelik çeşitli tedbirlerin uygulanması, nihayetinde kadınlara karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin artırılmasına katkıda bulunacaktır.
- Madde 4(2), **taraf devletlerin kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı kınamasını ve bu tür ayrımcılığı önleyecek tedbirleri vakit kaybetmeksizin almasını gerektirir**. Bu önlemler aşağıdaki gibidir:
 - a) Mevzuata kadın erkek eşitliği ilkesinin dahil edilmesi ve bu ilkenin uygulamada gerçekleştirilmesinin sağlanması;
 - b) Kadınlara karşı ayrımcılığın kanunla yasaklanması ve;
 - c) Herhangi bir ayrımcı mevzuat veya uygulamanın yürürlükten kaldırılması.

Kadınların fiili konumlarının iyileştirilmesi

- 25 No'lu Genel Tavsiye Kararı'nın belirlediği ikinci yükümlülük şöyledir: **somut ve etkili politikalar ve programlar geliştirerek kadınların fiili konumlarının iyileştirilmesi** (Paragraf 7). 25 No'lu Tavsiye Kararı, eşit muameleyi sağlamanın yeterli olmadığını kabul etmekle birlikte, “kadınlar ve erkekler arasındaki biyolojik, toplumsal ve kültürel olarak inşa edilmiş farkların” dikkate alınması gerektiğini belirtir (Paragraf 8).
- CEDAW Madde 4(1)'in gerektirdiği şekilde, kadınların durumlarının iyileştirilmesinin hızlandırılması için **geçici özel önlemlere** duyulan ihtiyaçları yineler.

- Madde 6, taraf devletlerin sözleşmenin uygulanmasında ve sözleşme hükümlerinin etkilerinin değerlendirilmesinde ve **kadın erkek eşitliğinin güçlendirilmesini ilişkin politikaların yaygınlaştırılmasında bir toplumsal cinsiyet temelli bakış açısı kullanmasını** talep eder.
- Madde 4(4) kadına yönelik şiddeti önlemek ve şiddete maruz kalmış kişileri korumak için **özel önlemler** alınmasına izin vermektedir. Bu tür önlemler ayrımcılık olarak değerlendirilmemelidir. Taraf devletler, sözleşmeye riayet için gerekli önlemleri uygularken hiçbir koşulda ayrımcılık yapmamaları gerekmektedir (Madde 4(3)).

Toplumsal cinsiyet ilişkilerini ve kalıpları ele almak

- 25 No’lu Genel Tavsiye Kararı’nın belirlediği üçüncü yükümlülük şöyledir: “**yaygın toplumsal cinsiyet ilişkilerinin ve kadınları yalnızca kişilerin bireysel eylemleriyle değil aynı zamanda mevzuatta, hukuki ve toplumsal yapılarda ve kurumlarda kemikleşerek etkileyen toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının sorun olarak ele alınmasıdır.**” (Paragraf 7).
- Madde 12(1), taraf devletlerin, kadınların daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesine veya kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rollerine dayalı önyargıların, törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların ortadan kaldırılması amacıyla **kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesine yardımcı olacak tedbirleri almalarını** gerektirir.
- Sözleşme, **kadınlara yönelik şiddetin temel nedenlerinin ele alınması için bireyler ve kurumlar düzeyinde tutumları değiştirmeyi ve kalıp yargıları ortadan kaldırmayı amaçlayan bir dizi özel önlem** alınmasını gerektirir. Bu önlemlerden bazıları şöyledir:
 - Farkındalık artırma kampanyalarının yürütülmesi (Madde 13);
 - Uygun öğretim materyallerinin oluşturulması (Madde 14);
 - İlgili uzmanların eğitilmesi (Madde 15), uzmanların şiddete ilişkin toplumsal cinsiyete dayalı bir anlayış benimsemelerinin sağlanması (Madde 49(2)) ve kolluk kuvvetlerinin herhangi bir yardım talebine derhal ve uygun bir biçimde karşılık vermesinin sağlanması (Madde 50);
 - Ev içi şiddet ve cinsel şiddet faileri için tedavi programları (Madde 16),
 - Özel sektör ve medya ile ortaklık (Madde 17);
 - Kültürün, geleneğin veya sözde “namusun”, sözleşme kapsamındaki şiddet biçimlerinden herhangi birinin gerekçesi olarak görülmemesinin sağlanması (Madde 12(5) ve Madde 42).

Uluslararası standartlara ve gelişmelere ilaveten, İstanbul Sözleşmesi’nin yazımına katkıda bulunan kişiler, sözleşmenin bazı hükümlerini ilgili içtihatlarla dayandırmıştır. Bu açıdan, İstanbul Sözleşmesi yalnızca toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve ev içi şiddet alanındaki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi emsal kararlarını (örn., M.C./Bulgaristan, Opuz/Türkiye, Kontrova/Slovakya, Bevacqua/Bulgaristan, Tomasic/Hırvatistan) yansıtmaz, aynı zamanda büyük bir kısmı toplumsal cinsiyete dayalı şiddete odaklanan CEDAW Komitesi’nin içtihat hukukuna da dayanmaktadır.

CEDAW İçtihat Hukuku

İstanbul Sözleşmesi

A.T./Macaristan, 2005

- Komite, Macaristan'ın A.T.'yi ev içi şiddete karşı korumaya yönelik **pozitif yükümlülüklerini** ihlal ettiğini tespit etmiştir. Komite şu sonuca varmıştır:
 - Toplumsal cinsiyete dayalı kadına yönelik şiddet, taraf devletlerin ortadan kaldırması gereken bir toplumsal cinsiyet ayrımcılığı biçimidir.
 - Taraf devletler, "hak ihlallerini önlemek veya ev içi şiddet de dahil olmak üzere devlet dışı aktörlerin ihlallerini soruşturmak ve cezalandırmak için **gerekli özeni** göstermedikleri takdirde", ev içi şiddet de dahil olmak üzere devlet dışı aktörlerin davranışlarından sorumludur.

- Madde 5, özen yükümlülüğü ilkesi gereği negatif yükümlülükleri (taraf devletler ve onun adına hareket eden aktörleri fiili şiddetten kaçınmalıdır) ve pozitif yükümlülükleri (taraf devletlerin devlet dışı aktörler tarafından işlenen kadına yönelik her türlü şiddeti ve ev içi şiddeti önlemek, soruşturmak, cezalandırmak ve tazmin etmek için gerekli özeni göstermeleri gerekmektedir) belirlemiştir. Madde 3(a) **kadına yönelik şiddeti bir insan hakları ihlali ve bir ayrımcılık biçimi olarak tanımlar.**

Fatma Yıldırım/Avusturya, 2007 ve Gökçe/Avusturya, 2007

- Komite her iki davada da ev içi şiddet vakalarında **faillerin haklarının, şiddet mağdurlarının yaşama haklarının ve fiziksel ve zihinsel bütünlük haklarının önüne geçemeyeceğini** belirtmiştir.

- Madde 12(3), taraf devletlere **tüm önleyici tedbirlerin merkezinde mağdurların insan haklarının yer alması** gerektiğini belirtir.
- Madde 18(3), **tüm koruyucu ve destekleyici tedbirlerin mağdurların insan haklarına ve güvenliğine odaklanmasını** gerektirir.
- Madde 26(1), taraf devletlerin mağdurlara koruma ve destek hizmetleri sunarken **çocuk tanıkların haklarını ve ihtiyaçlarını dikkate almalarını** gerektirir.
- Madde 31 uyarınca, taraf devletler, **herhangi bir ziyaret hakkı veya velayet hakkının kullanılmasının mağdurun veya çocuklarının haklarını veya emniyetini tehlikeye düşürmemesini sağlayacak** gerekli yasal veya diğer tedbirleri almakla yükümlüdür.
- Madde 49, taraf devletlerin **yargı ve soruşturma işlemlerinin tüm aşamalarında mağdurun haklarının gözetilmesini mecbur kılar.** Madde 56, taraf devletlerden soruşturma ve yargı sürecinin tüm safhalarında, **tanık olarak özel ihtiyaçları da dahil olmak üzere mağdurların haklarını ve çıkarlarını koruyacak yasal ve diğer tedbirleri almalarını** gerektirir.

V.K./Bulgaristan, 2008 ve Vertido/Filipinler, 2010

- V.K./Bulgaristan davasında CEDAW Komitesi, **yanlış toplumsal cinsiyet klişeleri ile kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten uzak durma ve adil yargılanma hakkı arasındaki bağlantıları** vurgulamıştır. Komite şunlara dikkat çekmiştir:
 - CEDAW uyarınca, taraf devletler hukuk ve gerçeklerden ziyade toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına dayanan yargı kararlarını açıklamakla sorumludur.
 - “Kadınları kalıp yargılara sıkıştırmak kadınların adil yargılanma hakkını etkiler ve yargı neyin ev içi veya toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti oluşturduğuna dair önyargılı kavramlara dayalı esnek olmayan standartlar oluşturmamaya özen göstermelidir.”
- Vertido/Filipinler davasında ise CEDAW Komitesi aşağıdaki sonuca varmıştır:
 - Filipinler, yasal süreçte (bu davada tecavüz) ayrımcı cinsiyet klişelerine son vermeyerek pek çok CEDAW hükmünü ihlal etmiştir.
 - Filipinler etkili bir hukuk yoluna başvurma hakkını sağlama yükümlülüğünü yerine getirmemiştir.
- CEDAW, **taraf devletlerin cinsel saldırı davalarında alınan kararların tarafsız ve adil olmasını ve önyargılardan ve stereotiplerden etkilenmemesini sağlamak için etkili adımlar atmakla yükümlü olduğu** sonucuna varmıştır.
- Madde 12(1), 12(5), 13, 14, 15, 16, 17, 42, 49(2) ve 50 gibi **bireyler ve kurumlar düzeyinde tutum ve davranışları değiştirmeyi ve kalıp yargıları ortadan kaldırmayı amaçlayan özel önlemleri** içerir.
- Madde 54, taraf devletleri, bir hukuk veya ceza davasında **mağdurun cinsel geçmişi ve davranışıyla ilgili var olan kanıtlara** yalnızca davayla ilgili ve gerekliyse izin verilmesini temin etmek üzere yasal ve diğer önlemleri almakla sorumlu kılar.